

İQTİSADİ İSLAHATLARIN TƏHLİLİ VƏ KOMMUNİKASIYA MƏRKƏZİ

**“2018-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında
rəqəmsal ödənişlərin genişləndirilməsi üzrə Dövlət
Programı”nın monitoring və qiymətləndirilməsinin
əsas prinsiplərinə dair
M E T O D O L O J İ Ç Ə R Ç İ V Ə**

Bakı 2018

Giriş

“2018-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında rəqəmsal ödənişlərin genişləndirilməsi üzrə Dövlət Proqramı”nın (bundan sonra – Dövlət Proqramı) təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 26 sentyabr tarixli 508 nömrəli Sərəncamının 3-cü bəndi ilə Dövlət Proqramında nəzərdə tutulmuş tədbirlərin icrasının monitoring və qiymətləndirilməsi (M/Q) Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının (AMB) sifarişi əsasında İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzi (İİTKM) tərəfindən həyata keçirilməsi tapşırılmışdır.

Dövlət Proqramının monitoring və qiymətləndirilməsinə dair yanaşma 8-ci bölmədə aşağıdakı kimi təsvir edilmişdir:

“İcranın səmərəli və effektiv şəkildə həyata keçirilməsini təmin etmək üçün Dövlət Proqramının monitoring və qiymətləndirilməsi həyata keçiriləcəkdir. Monitoring və qiymətləndirmə aparılarkən tədbirlərin mahiyyəti üzrə icrasına, gözlənilən nəticələrə diqqət yetiriləcək, icra müddətinə uyğunluq yoxlanılacaqdır. Monitoring və qiymətləndirmə beynəlxalq və yerli təcrübəyə əsaslanaraq hazırlanmış metodoloji çərçivə əsasında aparılacaqdır.

Əlaqələndirici qurum əsas icraçılarından toplayaraq ümumiləşdirilmiş hesabatı Dövlət Proqramının monitoring və qiymətləndirilməsini həyata keçirən quruma təqdim edir. Monitoring və qiymətləndirməni aparan qurum təqdim edilmiş hesabatı, habelə zəruri saydığı hallarda digər aidiyyəti mənbələrdən əldə edilmiş məlumatları təhlil edərək monitoring və qiymətləndirmə hesabatını hazırlayır və müəyyən olunmuş qaydada aidiyyəti üzrə təqdim edilməsi məqsədilə əlaqələndirici quruma təqdim edir.”

I. Monitoring və qiymətləndirmə

Hazırkı Metodoloji Çərçivə hazırlanarkən dünya təcrübəsi araşdırılmış və bir sıra ən yaxşı təcrübələrdən, o cümlədən Dünya Bankının, İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının strukturlarının və digər beynəlxalq təşkilatların M/Q sahəsində əldə olunan nailiyyətlərindən geniş istifadə edilmiş, habelə Strateji Yol Xəritələrinin M/Q prosesi nəzərə alınmışdır.

Belə ki, monitoring və qiymətləndirmə aşağıdakı kimi müəyyən edilməkdədir:

Monitoring - Təyin olunmuş göstəricilər üzrə məlumatın sisteməlik yığılımından istifadə etməklə menecmenti və davamlı inkişafın əsas maraqlı tərəflərini proqres və məqsədlərə nail olunma səviyyəsi, habelə ayrılmış vəsaitlərdən istifadə vəziyyətinə dair informasiya ilə təmin edən davamlı funksiyadır.

Qiymətləndirmə - Davamlı və ya yekunlaşmış layihənin, proqramın və ya siyasətin, onların tərtibi, tətbiqi və nəticələrinin sistematik və obyektiv qiymətləndirilməsi. Hədəf - uyğunluq və tamlıq baxımından məqsədlərə, tətbiqin səmərəliliyinə, effektivliyə, təsir və dayanıqlılığa hansı dərəcədə nail olunmasının müəyyən olunmasıdır.

II. Dövlət Proqramının icrasının monitoring və qiymətləndirməsinə dair struktur yanaşması

Dövlət Proqramında təsbit olunmuş **strateji məqsəd, əsas istiqamətlər, prioritetlər, gözlənilən nəticələr** və **hədəflər** icraçı strukturlar üçün yolgöstərici müddəalar olmaqla daim nəzərdə saxlanılmalıdır ki, gündəlik iş prosesində icra ediləcək tədbirlərin mahiyyətindən uzaqlaşılmasın. Gözlənilən nəticələrin və hədəflərin kəmiyyət göstəriciləri (indikator) ilə ifadə edilməsi məqsədilə əlavə işlərin görülməsi nəzərdə tutulur.

Dövlət Proqramı ilə müəyyən olunmuş hədəf və indikatorlar nəzərə alınmaqla **Nəticələr çərçivəsinin** indikatorları, formatı, habelə monitoring və qiymətləndirmənin digər obyektləri beynəlxalq ekspertlərlə məsləhətləşmələrlə İİTKM tərəfindən hazırlanacaq və Mərkəzi Bankın təklifləri əsasında dəqiqləşdiriləcəkdir. Nəticələr çərçivəsinin işlənilməsi Dövlət Proqramının icrasının nəticəəsaslı monitoring və qiymətləndirilməsi, habelə icrası bitdikdən sonra ümumi təsir qiymətləndirilməsinin aparılması üçün şərait yaradacaq.

Tədbirlərin qiymətləndirilə bilmə imkanlarının artırılması üçün əlaqələndirici qurum əsas icraçılarla birlikdə Dövlət Proqramının 8-ci bölməsinə ("İcra, monitoring və qiymətləndirmə") və Strateji Yol Xəritələrinin icrasından əldə edilmiş təcrübəyə əsaslanaraq illik **Təfsilatlı Tədbirlər Planını** hazırlayacaqdır. Hazırlanmış Təfsilatlı Tədbirlər Planının İİTKM tərəfindən Dövlət Proqramına uyğunluğu qiymətləndirilir və təsdiq edilir.

Əsas icraçılar tərəfindən Təfsilatlı Tədbirlər Planına uyğun olaraq rüblük əsasda hesabatlar növbəti ayın 15-dən gec olmayaraq Mərkəzi Banka təqdim ediləcəkdir. Mərkəzi Bank ümumiləşdirilmiş hesabatı 6 aylıq əsasda İİTKM-yə təqdim edəcəkdir.

İİTKM tərəfindən tədbirlərin mahiyyətə və vaxtında icrasına dair monitoring və qiymətləndirməsi aparılacaq, habelə Dövlət Proqramında qeyd olunan bir sıra prioritetlər üzrə **tələb olunan investisiyadan** istifadə üzrə ümumiləşdirilmiş təhlil aparılacaqdır. Monitoring və qiymətləndirmənin yarımillik və illik əsasda aparılması nəzərdə tutulur. 2018-ci il üzrə illik və növbəti dövrlər üzrə yarımillik M/Q fəaliyyətəsaslı, illik M/Q hesabatları isə nəticələr çərçivəsinin göstəricilərinin təhlili əlavə edilməklə nəticəəsaslı olacaqdır.

III. Monitoring və qiymətləndirmənin aparılması üçün zəruri olan məlumatlar

Müəyyən edilmiş vaxt çərçivəsinə və Təfəssilatlı Tədbirlər Planına uyğun olaraq əsas icraçı tərəfindən Mərkəzi Banka **tədbirlərin** icrası üzrə aşağıdakı məlumatlar təqdim edilməlidir:

1. Təfəssilatlı tədbirlərin icrasına dair mahiyyəti üzrə yığcam hesabat (**ən çoxu 1000 simvoldan ibarət olmaqla, hesabatlar konkret yazılmalı, yalnız aidiyyəti alt tədbir üzrə məlumat əks olunmalıdır**);

Qeyd: i) beynəlxalq təcrübənin araşdırılması kimi tədbirlərdə hesabatlar iqtisadi məntiq baxımından əsaslandırılmış olmalı, beynəlxalq təcrübə, mövcud vəziyyət və nəticə kimi hissələri ehtiva etməlidir.

ii) təkliflərin hazırlanması kimi tədbirlərdə təkliflərin konkret mahiyyəti açıqlanmalı, təkliflərin müəyyən olunmuş tədbirlərin (prioritetlərin) icrasına birbaşa töhfəsi qeyd edilməlidir.

iii) kommunikasiya, təşviq, maarifləndirmə kimi tədbirlərin icrası üzrə keçirilmiş tədbirlərin əhatə etdiyi auditoriya, hədəf qrupları qeyd edilməlidir.

2. Hesabatı təsdiqləyici sənədlər/linklər (təsdiqedicisi sənədlərin adlandırılması **Əlavə 1-ə** uyğun aparılır);
3. Tədbirlərin icrasına qoyulan investisiya/xərclər (varsa);
4. Zəruri olduğu hallarda əlavə qeydlər.
5. Müəyyən edilmiş indikatorlar əsasında doldurulmuş nəticələr çərçivəsi.

IV. Fəaliyyət göstəricilərinin qiymətləndirilməsi

Təqdim olunan bütün məlumatlar İTKM tərəfindən emal edilərək tədbirlər üzrə qiymətləndirmə aparılır. Hər bir tədbirin qiymətləndirilməsi 4 səviyyəli şkala üzrə aparılır:

A - işlər plan üzrə tam yerinə yetirilmiş, gözlənilən nəticələr əldə olunmuşdur (**tam icra**);

B - işlər əsasən plana görə gedir, təkmilləşdirilə bilər (**qənaətbəxş icra**)

C - işlər yetərli səviyyədə görülməyib, mahiyyətinə tam uyğun deyil və ya gözlənilən nəticələr əldə olunmayıb (**qismən icra**);

D - işlər çox az görülüb və ya faktiki olaraq mahiyyətə uyğun deyil (**icra olunmayıb**).

Proqramın hər bölməsi (istiqaməti) ayrı-ayrılıqda qiymətləndirilərək tərəqqinin təsviri hesabatı, icra olunmuş fəaliyyətlərin qiymətləndirmə cədvəlləri tərtib edilir. Əsas istiqamətlər

və Dövlət Proqramı üzrə ümumi qiymətləndirmə aparılarkən tədbirlərə verilmiş qiymətlərin ortalaması çıxarılır (riyazi hesablama zamanı A-D qiymətləri 100-0 bal arası götürülür).

Bəzi tədbirlər üzrə fəaliyyət indikatorlarının mövcudluğu halında müvafiq təhlil aparılır və M/Q hesabatına İTKM tərəfindən daxil edilir. Nəticə indikatorlarına nail olma səviyyəsinin qiymətləndirilməsi illik əsasda aparılır.

Monitoring və qiymətləndirməni aparan qurum tədbirlərin icra keyfiyyətinin yoxlanılması məqsədilə seçmə əsaslarla müxtəlif əlavə alətlərdən istifadə etməklə əlavə monitoring tədbirlərini həyata keçirə bilər: müstəqil və xarici mənbələrin təhlili və hesabatlar, yerində baxış üsulu, ekspertlərin cəlb edilməsi və s.

V. Hesabatlılığın təmin edilməsi

İTKM-yə monitoring və qiymətləndirmə üçün təqdim olunmuş məlumatlar təhlil edildikdən və qiymətləndirmə aparıldıqdan sonra müəyyən olunmuş dövrə aid M/Q hesabatı hazırlanaraq Mərkəzi Banka təqdim edilir. Hesabatlarda aşağıdakı məqamların öz əksini tapması nəzərdə tutulur:

- Monitoring və qiymətləndirmə nəticələri (tədbirlərin icra vəziyyəti, müəyyən olunmuş keyfiyyət və kəmiyyət indikatorlarına uyğunluq, əldə olunan nəticələr və investisiya qoyuluşu barədə məlumat);
- Əsas istiqamətlər, prioritetlər və Dövlət Proqramı üzrə ümumi qiymətləndirmə nəticələri (hesabat və qrafik təsvirlə);
- Ortaya çıxan problemlər və gecikmələr;
- Növbəti dövr üçün tövsiyələr.

Əlavə 1. Təsdiqedicə sənəd fayllarının adlandırılması

Təklif olunan nömrələmə: 18041231-01

Nömrələmənin izahı:

18-04-123-1-001

18 – hesabat ilini bildirir (2018)

04 – hesabat dövrünü bildirir (birinci rüb - 01, yarımillik - 02, üçüncü rüb - 03, illik – 04)

123 – sənədin aid olduğu tədbiri bildirir (1.2.3-cü tədbir).

1 – müvafiq tədbirdəki alt tədbirin nömrəsini göstərir.

01 – müvafiq sual üzrə əlavə edilmiş sənədlərin say sıralanmasını bildirir. Hər bir alt tədbir üzrə 1-dən 99-dək sənədin əlavə edilə biləcəyi fərz edilir.